

Текст промови Сергія Жадана до випускників-магістрів Каразінського університету 2018 року

Друзі, моя присутність тут, на перший погляд, доволі випадкова — я не закінчував Каразінський університет, я закінчував університет Сковороди. Але це лише на перший погляд. Насправді я захищав у вашому університеті свою кандидатську, тому можу з гордістю сказати, що теж маю певний стосунок до вашого університету. Крім того, мені здається, що до Каразінського університету так чи інакше мають стосунок усі, хто пов'язує своє життя з цим містом, із Харковом. Тому що, за великим рахунком, саме університет і формує темперамент міста, його характер, його вдачу.

Утім, поговорити хочеться не про це. Незалежно від того, де ти навчався і який фах освоював, рано чи пізно ти опиняєшся в ситуації, коли навчання закінчується, і далі перед тобою стоїть вибір. Ось саме про вибір і хотілося б сказати кілька слів. Зрозуміло, що вибір навчального закладу, факультету, спеціальності — це вже важливий крок. Крок, який у дуже багатьох випадках визначає твоє майбутнє. Але за цим кроком так чи інакше починаються п'ять років навчання — час, коли ти до певної міри рухаєшся прокладеною для тебе колією, знаходишся в окреслених для тебе межах, у створених для тебе умовах освіти й самореалізації.

Натомість, коли навчання добігає кінця, ти постаєш, можливо, перед куди складнішим вибором — як, власне, скористатись своїми знаннями, як своїми можливостями скористатись.

Вибір — річ, насправді, доволі жорстка. Вибір дає тобі свободу дії. Вибір наділяє тебе незалежністю. Вибір відкриває тобі безліч можливостей. Вибір надає тобі, зрештою, права. Але, разом із тим, він автоматично нагадує тобі про твої обов'язки. Вибір тисне. Вибір примушує до самостійності. Далеко не всіма подібні перспективи — діяти самостійно, самостійно приймати рішення — сприймаються позитивно. Оскільки вибір — це не в останню чергу відповідальність. Відповідальність перед собою. Відповідальність перед іншими. Відповідальність перед суспільством, врешті-решт. Я починаю

говорити про речі серйозні, у чомусь можливо пафосні. Говорячи про вибір, ми, безперечно, торкаємось серйозних речей. І це, знову ж таки, далеко не всім подобається.

Ми живемо в складний час у доволі неоднорідному суспільстві. У цьому суспільстві далі багато хто не готовий брати на себе відповідальність за власні слова та вчинки, за власну позицію. За відсутність власної позиції, зрештою, теж. У цьому суспільстві далі багато хто радо перекладає відповідальність за свою долю (і за долю близьких йому людей) на когось іншого — на начальство, на політиків, на владу. У цьому суспільстві багато хто далі обтяжується необхідністю робити вибір, сприймає вибір, як тягар, як неов'язкову складову, як зазіхання на власну свободу. Свободу бездіяльності, свободу безвідповідальності. Подібні суспільні настрої мають багато причин та пояснень. Можна списати все на посттоталітарність чи постколоніалізм. Можна враховувати складні соціальні та економічні умови, можна мати на увазі специфіку політичного життя, правилами якого ми так чи інакше керуємось.

Але є одна річ, поруч із якою всі ці виправдання та пояснення видаються другорядними й несуттєвими. Річ у тім, що вибір, так чи інакше — справа індивідуальна. Що б ми не говорили про суспільні настрої чи соціальні опитування, важливий для себе вибір ти робиш для себе сам. Ідучи на політичні вибори, ти сам ставиш хрестик проти того чи іншого прізвища. Навіть, якщо ти продаєш на виборах свій голос — ти робиш це індивідуально.

У більшості випадків відсутність вибору — це ілюзія, зручна для тебе позиція, якою ти керуєшся, аби уникати відповідальності. У більшості випадків вибір є навіть тоді, коли ми його не бачимо. Питання в тому, чи ми готові його побачити й зробити.

Але, зрештою, не хочеться говорити про політику.

Хочеться говорити саме про вибір. Про той вибір, які ви всі зараз робите. Про вибір, як свободу. Про вибір, як важливу передумову збереження вами своєї незалежності, своєї ідентичності. Про готовність кожного з вас самостійно відповідати за власне життя, за власне майбутнє, не передавати керування цим

майбутнім у чийсь руки, про збереження за собою права визначати, що саме вам у цьому житті потрібно, що саме для вас є важливим, і головне, що саме для вас у цьому житті є неприйнятним.

Певен, що всі ви встигли для себе з цим вибором визначитись. У всіх у вас попереду цікаве й насичене життя. Життя, якого ви не боїтесь, із яким ви знаходитеся у дружніх рівних стосунках. І навіть якщо хтось зі своїм вибором не визначився, той, певен, знайде в собі сили зважитись і самостійно прийняти рішення.

З тим, щоб потім не шкодувати щодо власної безініціативності та безвідповідальності.

Ми справді живемо в доволі складний час. Але доки ми самі робимо свій вибір, доки ми відповідаємо за власні слова і вчинки, доти у нас усіх лишається реальна можливість впливати на обставини довкола нас, правити ці обставини на свою користь, міняти ці обставини, не підлаштовуватись під них. Усе в наших руках. Усе залежить від нас. Від наших знань. Від нашої освіти. Але так само і від нашої совісті та від нашого вміння робити правильний вибір. Дякую вам за увагу.

Їй п'ятнадцять і вона торгує квітами на вокзалі.

Кисень за шахтами солодкий від сонця та ягід.

Потяги завмирають на мить і рушають далі.

Військові їдуть на Схід, військові їдуть на Захід.

Ніхто не зупиняється в її місті.

Ніхто не хоче забрати її з собою.

Вона думає, стоячи зранку на своєму місці,
що навіть ця територія, виявляється, може бути бажаною і дорогою.

Що її, виявляється, не хочеться лишати надовго,
що за неї, виявляється, хочеться чіплятись зубами,
що для любові, виявляється, достатньо цього вокзалу старого
і літньої порожньої панорами.

Ніхто не пояснює їй, у чому причина.
Ніхто не приносить квіти на могилу її старшому брату.
Крізь сон чути, як у темряві формується батьківщина,
ніби хребет у підлітка з інтернату.

Формуються світло й темрява, складаючись разом.
Літнє сонце перетікає в зими.
Все, що діється нині з ними всіма, називається часом.
Головне розуміти, що все це діється саме з ними.

Формується її пам'ять, формується втіха.
В цьому місті народилися всі, кого вона знає.
Засинаючи, вона згадує кожного, хто звідси поїхав.
Коли згадувати більше немає кого, вона засинає.